

DOLHAI LAJOS

Hittudományi Főiskola
Eger, Magyarország
rektor@eghf.hu

Az eucharisztikus kenyér szimbolizmusa

Riassunto: La liturgia vuol insegnarci in tre diversi modi. Attraverso la parola di Dio che è un elemento costitutivo della liturgia. Possiamo riconoscere la dottrina della Chiesa nelle preghiere (*euchologia*) perché „*lex orandi lex credendi*”. Anche i segni e simboli sacramentali ed i riti della liturgia sono importanti nella catechesi sacramentale. Per questa ragione il *Sacrosanctum Concilium* ci raccomanda di comprendere i sacramenti „per mezzo dei riti e delle preghiere” (SC 48). Ciò significa che la comprensione delle parole e dei gesti della liturgia è legata ad una catechesi che partendo dal senso antropologico faccia comprendere il valore simbolico-salvifico che rivestono in rapporto ad eventi e parole della storia di Israele e della vita di Cristo. In questo saggio vedremo che il simbolismo del pane eucaristico ha una rilevanza teologica. Il pane eucaristico come „pane spezzato” è un nutrimento e segno dell’unità dei cristiani.

Parole chiave: per ritus et preces, simbolismo, ultima cena, „prese il pane e rese grazie, lo spezzò, lo diede ai suoi discepoli”, rendimento di grazie, il pane della vita, nutrimento, segno dell’unità, mezzo dell’unità, Sant’Agostino, Tommaso d’Aquino.

Az egyház háromféleképpen tanít a liturgiában. Tanít minde-
nekelőtt az Isten szava által, amely a liturgia konstitutív eleme.
Azután az imádságok (*euchológia*) is tanítanak, főként amióta
a nyugati egyházban is nemzeti nyelveken végezzük a liturgiát.
Az ősegyházi műsztagógikus katekézisek figyelmeztetnek arra,
hogy nemcsak az Isten igéje és az imádságok, hanem a liturgia-

ban használatos szimbólumok¹ is hitünk titkait rejtik és kinyilvánítják. Fontos tehát, hogy a liturgikus jelek és jelképek jelentését pontosan értsük, illetve kellőképpen megmagyarázzuk a szentségek felvevőjének. „Ez azt jelenti, hogy a liturgia szavainak és gesztusainak megértése a katekézishez kötődik, mely az antropológiai értelmezésből kiindulva érteti meg azt a szimbolikus-üdv történeti jelentőséget, melyet Izrael történetének és Krisztus életének eseményei és szavai kapcsán ezek [a szavak és gesztusok] magukra öltenek.”²

A II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciója újra azt ajánlja, hogy a hívek „a szertartásokon és imádságokon keresztül” (*per ritus et preces id bene intelligentes*) igyekezzenek megérteni a szentségek lényegét és célját (vö. SC 48). Nyilvánvaló, hogy a liturgia, a rituális cselekmény verbális és nonverbális összetevőivel együtt lesz a teológiai megértés és a szentségi élet forrása. Legutóbb XVI. Benedek pápa volt az, aki nyomatékosította ennek a módszernek a jelentőségét, kiemelve a *lex orandi* és a *lex credendi* közötti összefüggést, ugyanakkor hangsúlyozva a liturgikus cselekmények elsőbbségét is.³ Erre emlékeztet bennünket az 52. budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alapdokumentuma (*testo base*) is, amely egy külön fejezetben (5. fejezet) magyarázza a szentmise részeit és szimbólumait.⁴

---

¹ A szimbólumok liturgikus összefüggéséről lásd: DIÓSI D.: *A szimbólum hitelesítő kritériuma: a szép*, in: Vallástudományi Szemle 8 (2012/3), 47–55; DIÓSI D.: *A szimbólum lelke: a szép avagy A szép mint sakramentális valóság*, in: Studia Theologica Transsylvaniaensia 14 (2011), 211–218.

² MARINI, P., *A II. Vatikáni Zsinat és a Sacrosanctum Concilium*, in: Teológia 51 (2017/3–4), 129.

³ Vö. *Sacramentum Caritatis*, 34.

⁴ Vö. *Minden forrásom belőled fakad. Az Eucharisztia a keresztény élet és az Egyház küldetésének forrása. Teológiai és lelkipásztori megfontolások az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusra készülve (szerk. NEK TEOLÓGIAI BIZOTTSÁGA, Szent István Társulat, Budapest 2019, 7–11.*

Az Eucharisztia alapítása a zsidók húsvéti pászkavacsorájának a keretében történt. Ezért az utolsó vacsorán – az ünnepi alkalom miatt bőséges választékban – többféle étel és ital is lehetett az asztalon (pészah bárány, keserű saláták stb.), azonban az evangéliumok csak a kenyeret és a bort említik meg. Nyilvánvalóan azért, mert Jézus szándéka szerint az utolsó vacsorán a kenyérnek és a bornak és az ezekhez kapcsolódó szavaknak, gesztusoknak különleges jelentőségük lett a megváltás művében és a megváltottak életében.⁵ „Krisztus eljövetele átváltoztat. Az evés és az ivás nem marad pusztá étkezés, hanem az Úr vacsorája lesz; a kenyér és a bor nem marad csupán élelmiszer, hanem az Ő jelenlétének és önátadásának reálszimbóluma lesz: Krisztus teste és vére, hogy az egybegyűltek egy test legyenek, részesüljenek az Ő önátadásában is.”⁶

A megtört kenyér

Az első keresztények kenyértörésnek (*fractio panis*) nevezték az Eucharisziát (ApCsel 2,42; 20,7.11; 1Kor 10,16). Ez az elnevezés első pillanatra felszínesnek tűnik, pedig nem az, mert igen lényeges elemet fejez ki az Eucharisziával kapcsolatban. Az elnevezés magának Jézusnak a cselekedetére megy vissza, és arra utal, hogy az utolsó vacsora kenyértörésének különleges jelentősége volt.

Az átváltoztatás szavai előtt halljuk, hogy az utolsó vacsorán, amikor Jézus kezébe vette a kenyeret, „hálát adva áldást mondott, megtörte, majd tanítványainak adta” (Lk 22,19; Mt 26,26; Mk 14,22; 1Kor 11,23). A kenyértörés rítusát minden – a keleti és

⁵ Vö. SÖDING, Th., *Kenyer és bor*, in Praeconia XV (2020/1), 58–68.

⁶ *A dogmatika kézikönyve*, 2. köt. (szerk. Schneider, Th.), Vigília, Budapest 1997, 311.

a nyugati – liturgia megtartotta. A miséző pap megtöri a kenyeret; úgy, ahogyan az utolsó vacsorán Jézus megtöri a kenyeret. Olyan liturgikus cselekménnyel van dolgunk, ami nagyon egyszerű, hétköznapi mozdulatnak tűnik; ugyanakkor szimbólumként rendkívül sokatmondó. Már az egyházatyák is szimbolikus jelentőséget tulajdonítottak ennek a gesztusnak.⁷ Mindenekelőtt arra emlékeztet bennünket, hogy a szentmisében Jézus értünk megtöretett, feláldozott testét és kiontott vérét vesszük magunkhoz. Jézus nem egyszerűen a „testét” kívánta látható színek alatt jelenvalóvá tenni közöttünk, hanem értünk odaadott testét. Jézus „megtört kenyérré” teszi önmagát; értünk, emberekért. A megtört kenyér maga Jézus az Ő életének odaadásában. Vagyis testével együtt nekünk ajándékozta az odaadásnak azt a gesztusát is, amellyel igent mondott az Atya akaratára. Jézus a kenyér és bor adományában adja magát oda tanítványainak, „a halál lelki beteljesülésében”.⁸

Az evangéliumi leírások a maguk módján tanúsítják, hogy Jézus a teljes hála és a végső önátadásra kész áldozat lelkületével alapította meg az új és örök szövetség szentségét, az Eucharisziát.⁹ Szavai és gesztusai egyaránt az Atya iránti mélységes hálából és az irántunk való mindvégig tartó (Jn 13,1), a végső önátadásig elmenő szeretetből fakadtak. A kenyértörésben jelképesen megtörténik Jézus „szeretet-odaadása”. Az Eucharisztia nemcsak Jézus valóságos jelenléte számunkra, hanem a megtört és nekünk ajándékozott kenyér, az önátadás szimbóluma is. „Az önátadás ezen aktusát Jézus marandóan jelenvalóvá tette ezzel, hogy megalapította az Eucharisziát az utolsó vacsorán [...]”

⁷ Vö. MARÓTI, G., *Liturgika*, Győr 2004, 189–190.

⁸ Vö. RATZINGER, J., *Isten közel van hozzánk. Eucharisztia: az élet közép-pontja*, Szent István Társulat, Budapest 2015, 31–32.

⁹ Jusztinosz szavai szerint az Eucharisztia „az Ő hálaadó imájával megáldott táplálék”. (*I. Apológia* 66,2)

Az Eucharisztia egyesít bennünket Jézus önátadásának aktusával. Mi nemcsak statikusan fogadjuk be a megtestesült Logoszt, hanem részeseivé válunk önátadása dinamikájának.¹⁰ Azért részesülünk az Ő szeretet-áldozatában, az Eucharishtiában, hogy mi magunk is szeretet-áldozattá váljunk. Amit Ő tett értünk az „első” nagycsütörtökön és nagypénteken, és tesz minden egyes szentmisében; tegyük mi is életünk minden napján. Pál apostol is erre figyelmeztet bennünket: „Testvérek, Isten irgalmára kérek titeket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen a ti észszerű hódolatotok” (Róm 12,1).

A szentmise liturgikus szövege, a „hálát adva áldást mondott” fordulatban összekapcsolja az utolsó vacsorát elbeszélő újszövetségi hagyományok szóhasználatát. *Máté és Márk* szerint Jézus a kenyércselekmény előtt „áldást mondott” (*eulogészasz*: Mt 26,26; Mk 14,22); a kehelycselekmény előtt hálát (*eukharisztészasz*: Mt 26,27; Mk 14,23) adott. Lukács (Lk 22,17.19) és *Pál* (1Kor 11,24) arról tudósít, hogy Jézus mind a kenyér, mind a kehelycselekmény előtt hálát (*eukharisztészasz*) adott. Krisztus azonban új tartalommal is megtölti az ilyenkor szokásos áldásmondást és a hálaadást. Nemcsak a teremtés javaiért és a múltbeli megmentő és szabadító isteni tettekért, hanem az Ő önátadásában most végbemenő üdvözítő cselekvésért, a megváltás művéért is köszönetet mond az Atyának. Jézusnak az utolsó vacsorán mondott búcsúbeszéde (Jn 13,33–16,33) és a főpapi imája (17,1–26) tárja fel teljes mélységében az Atya iránti fiúi háláját: köszönetet a tanítványokért, az Atya nevének kinyilatkoztatásáért, az Atya megdicsőítéséért és a küldetés teljesítéséért. Mélységes hálájából és a végsőig elmenő szeretetéből fakad Jézus teljes önátadásra való készsége, az áldozatvállalása. A kenyér megtörése és kiosztása, majd a kehely átnyújtása már önmagában is

¹⁰ XVI. BENEDEK, *Deus est caritas*, 13.

a megvalósítandó áldozati önátadás jele. Ugyanezt az áldozati magatartást fejezik ki, s elővételezve valósítják meg a kenyérhez és a borhoz fűzött jézusi szavak, melyek testének odaadásáról és vérének kiontatásáról szólnak. Az Eucharisztia lényege tehát nemcsak Jézus valóságos, szakramentális jelenléte, hanem az is, hogy a megváltó Jézus „a Szentlélek által önmagát ajándékozza a kenyérben és a borban, a résztvevőket részesíti életének odaadásában, és az ünneplést a beteljesedés előjelévé teszi”.¹¹

A kenyér megtörése és kiosztása, majd a kehely átnyújtása már önmagában is a megvalósítandó áldozati önátadás jele. Ugyanezt az áldozati magatartást fejezik ki, s elővételezve valósítják meg a kenyérhez és a borhoz fűzött jézusi szavak, melyek testének odaadásáról és vérének kiontatásáról szólnak. Jézus gesztusa és szavai emlékeztetnek és figyelmeztetnek: nekünk is arra kell törekednünk, hogy mások javára kiosztható ajándék legyen az életünk; szüntelenül emlékezve Jézus szavaira. „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért” (Jn 15,13). Mindezekre tekintettel azt kell mondanunk, hogy keresztény személyiségünk is „kenyérjellegű”.¹² A kenyér lényegéhez tartozik, hogy ehető, éltető és tápláló. Ebből következik, hogy a Krisztust követő keresztény életünk akkor lesz teljes, ha egyben „ehető” is, vagyis a másik ember élni tud belőle, számára is az életet jelenti. Akkor válunk teljes mértékben Krisztus követőivé, ha másokért élünk, ha hiszünk az önfeláldozó és ajándékozó szeretet értelmében. A csodálatos kenyérszaporítás után Jézus erre biztat bennünket: „Ti adjatok nekik enni!” (Mt 14.16) A kereszténynek azt, amije van és mindazt, amit kapott, szét kell osztania, meg kell osztania másokkal. Az a hivatásunk és küldetésünk, hogy Jézussal együtt megtört kenyér legyünk a világ

¹¹ *A dogmatika kézikönyve*, 307.

¹² GÖRBE J., *Az Eucharisztia*, Kairosz, Budapest 1997, 76–80.

életéért. Éppen ezért minden szentmisében imádkozunk azért, hogy „akik az egy kenyérből és egy kehelyből részesülnek (...), Krisztusban élő áldozattá váljanak” (IV. eucharisztikus ima).

A kenyér mint táplálék

Nem véletlenül adta magát nekünk Jézus eledel formájában. Minden élőlény alapigénye az életének óvása és fenntartása, ehhez kapcsolódóan a táplálkozás. Figyelemre méltó, hogy Jézus az Eucharisziáról, az Élet kenyéréről először a csodálatos kenyérszaporítás után beszélt, és akkor hangzott el a nagy ígélet. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, bennem marad és én őbenne” (Jn 6,56).

Jézus a kafarnaumi beszédében (Jn 6,22–40) táplálékként beszél magáról, és mindez először egy egyszerre szimbolikus, ámde nagyon is valóságos étkezés, a zsidók húsvéti pászkája keretében történik. Hittel valljuk, hogy az Eucharisziában Jézus eledelül adja önmagát mindazoknak, akik a hit és a keresztség által hozzá kapcsolódtak az életüket. Pál nemcsak az utolsó vacsora résztvevőiről mondja, hanem a korinthusi Euchariszián jelen lévő keresztényekről is, hogy az Úr asztaláról részesednek (1Kor 11,20); ahol „eszünk” és „iszunk” (1Kor 11,28) „az Úr asztalának részeiként” (1Kor 10,21). Csodálatos táplálkozásról van szó, melyről *Szent Ágoston* így tanít: „Én az erősek eledele vagyok, növekedj és eszel majd belőlem. Nem te változtatsz azonban engem magadba, mint tested eledelét, hanem te változol majd belém.”¹³

Jézus szeretetének végső jelét, a saját testének és vérenek ételként és italként való ajándékozását főként János evangéliumában találhatjuk meg. A kafarnaumi beszéd első részének (6,32–6,51) a végén, a 6,51-ben egy döntő fordulatot látunk: a tanítványok

¹³ SZENT ÁGOSTON, *Vallomások*, VII. 10,16.

hallgatják Jézust, többségében megértik, hogy az Ő személye és tanítása az élet kenyere, aminek/akinek a részesei lehetünk a hit által (Jn 6,23), azonban a hallgatóság egy része mindezt nem érti. A második rész az első soroktól kezdődően azt hangsúlyozza, hogy nem elég az, ha csak hallgatjuk Jézust, ha csak az Ő tanítása által teremtünk Vele kapcsolatot. Az is nélkülözhetetlenül szükséges, hogy az Ő testét és véréét együk és igyuk. „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az Ő véréét, nem lesz élet bennetek” (Jn 6,53). Vagyis Őt magát kell befogadnunk, hogy Ő legyen bennünk, ne csak a tanításában gyönyörködünk. Egész lényünkkel kell befogadnunk Őt; ez történik meg egyre tökéletesebben az Eucharisztia vételében. Ez azt jelenti, hogy a Krisztus életében való részesedésünkhöz nem elegendő csupán a hit (Jn 1,13), szükségünk van a szentségekre is: a keresztségre, amelyben a hit és a Szentlélek által újjászületünk (Jn 3,1–20), és egy újfajta élet részesei leszünk. Az Eucharisziára mint a Krisztus által nekünk ajándékozott élet (nem *biosz*, hanem *zoé!*) táplálékára van szükségünk. Amint a hit és a keresztség (Jn 6,3,5.18), éppúgy az Eucharisztia is szükséges ahhoz, hogy Jézust követve, az evangélium szerint tudjuk élni. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad, én meg ő benne ... aki engem eszik, élni fog általam” (6,56–57). Ezért a keresztyén valójában „általa” él, nemcsak mivel tőle kapja az életet (a kegyelmi életet), hanem mivel egész létezése is tőle függ. Az étel és ital a biológiai értelemben vett életet táplálja. A Krisztus testévé és vérévé átváltoztatott kenyér és bor táplálék lesz a legnemesebb értelemben, mert nemcsak testi életünket, hanem az Isten és ember közötti szeretetközösségünket – örök életünket, ami Krisztusban van – táplálja. „Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él” (Jn 6,51).

A kafarnaumi beszéd az Eucharisztia egyéb hatásaira is utal. Az első és legfontosabb hatás az, hogy az Eucharisztia annak a

víz és a Szentlélek által újjászületett életnek (Jn 3,5) a tápláléka, amely a keresztségben megkezdődött bennünk. „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok vérét, nem lesz élet bennetek” (Jn 6,53). Nemcsak János apostol, hanem Szent Pál is hangsúlyozza, hogy a szentáldozás, a szent test és vér vétele különleges kapcsolatot, közösséget (*koinonia-communio*) teremt a feltámadt Úrral (1Kor 10,16).¹⁴ A szentmise tehát „természete szerint” arra a bensőséges egyesülésre irányul, a Belőle való részesedés révén, amely Krisztus és a Benne hívők között jön létre a szentáldozásban. Ugyanis Jézus az Eucharishtiában nem „valamit ad”, hanem önmagát ajándékozza nekünk.¹⁵ Jézus azért jött, hogy bennünk éljen és önmagához hasonlóvá tegyen minket. Tehát itt nem az evés és ivás az, ami önmagában fontos, hanem inkább az a különleges személyes kapcsolat, amely az Eucharisztia által megvalósul ember és ember, Isten és ember között. Az a célja, hogy általa Jézusban legyünk és Ő mibennünk. János evangélista – rá jellemző módon – ezt „egymásban levésnek” nevezi.¹⁶ Arra utal, hogy ahogyan a Szentháromság személyei egymásban vannak, úgy a keresztyének is Őbennük válnak eggyé (Jn 17,21). A tanítványok úgy vannak Őbenne, mint a szőlővesszők a szőlőtőn, s ezért hoznak termést (Jn 15,5).

Ebben a beszédben állítja szembe Jézus az Ő Kenyerét a mannával. „Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek, és mégis meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él” (Jn 6,58). Ezért az Eucharishtiát az örök élet zálogának mondhatjuk, mert nemcsak biztosra ígéri, de szentségileg máris jelenbe hozza, „most”-tá teszi a feltámadást és a mennyei

¹⁴ Vö. DOLHAI, L., *Az Eucharisztia teológiája*, Szent István Társulat, Budapest 2018, 3738.

¹⁵ Vö. II. JÁNOS PÁL, *Ecclesia de Eucharistia*, 16.

¹⁶ GÁL, F. *János evangéliuma*, Szent István Társulat, Budapest 1987, 139.

örök boldogságot. Az Eucharisztia az eljövendő dicsőség¹⁷ vacsorájának, „a Bárány menyegzői lakomájának” (Jel 19,9) elővételezése. Erre emlékeztet bennünket a miséző pap a latin rítusú szentmisében, amikor az áldozásra hív.¹⁸ „A földi liturgiában mi előre megízlelve, részesei leszünk annak „mennyei liturgiának, amelyet az égi Jeruzsálem szent városában ünneplünk, amely felé, mint a Földön zárandoklók törekszünk, és ahol Krisztus ül az Atya jobbján, mint a szentélynek és az igaz szövetség-sátornak szolgája” (SC 8).

Racionális érvekkel is belátjuk, hogy szükségünk van az Oltáriszentségre, mint a kegyelmi életünk táplálékára. A teremtett világban a teremtmények különböző minőségű létfokozatokban (szervetlen, szerves, érzékelő lények, emberi lét) léteznek. A keresztyén ember a keresztség által egy új létsík részese lesz: a kegyelem által az isteni természetben részesedik. Az Eucharisztia nyilvánvalóan ennek a természetfeletti létsíknak a táplálója. A hétköznapi tápláléknak életújító hatása is van, erőt és energiát ad. „A szentáldozás is új emberré tesz, mindig teljesebben, szentpáli értelemben. Átala egyre jobban hasonlítunk az új Ádámmra, mindinkább az Ő életét éljük, és állandóan megújulunk.”¹⁹

---

¹⁷ Vö. DIÓSI D.: *Húsvét misztériuma. Ars moriendi et resurgendi*, in: *Vigilia* 82 (2017), 253–258; DIÓSI D.: „*Láttuk dicsőségét...*” (Jn 1,14). *Isten dicsőségének megérkezése a liturgiába*, in: *Isten dicsősége – a teremtés szépsége. Teológiai tanulmányok* (szerk. Puskás A. – Perendy L.), (Varia Theologica 11), Szent István Társulat, Budapest 2019, 238–248.

¹⁸ Vö. KEK 1130 és 1402.

¹⁹ DÖRNYEI, I. – GERGYE, Gy. – CSÓGL, J., *Szentmiseáldozat és Oltáriszentség*, Szent István Társulat, Budapest 1971, 167.

A kenyér, az egység jele

A keresztségben Krisztushoz csatlakozunk az egyház közösségében. A szentáldozásban Jézus testét magunkhoz véve egymással is egyesülünk. „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk” (1Kor 10,17). Az egy kenyérben, vagyis az Eucharisziában való részesedés nemcsak jelzi, hanem létrehozza és erősíti a Krisztusban hívők lelki egységét. Megfigyelhetjük, hogy a levél 12. fejezetében a „test” szó nemcsak az eucharisztikus testet jelenti (16. vers), hanem az Egyházat mint Krisztus testét. „Ti Krisztusnak teste vagytok s egyenként tagjai” (1Kor 12,27). A kettő összefügg egymással: Krisztus eucharisztikus teste hozza létre és formálja a keresztyéneket „egy testté” az Egyházban, a Krisztusban hívők közösségében.²⁰ Ahol az Eucharisziát ünneplik, ott jelen van az Egyház, a Krisztusban hívők közössége (*ubi eucharistia, ibi ecclesia*). Ha az Egyház Krisztus testéből él, egyre jobban Krisztus teste (az egyház) lesz. Az Eucharisztia egyházat alkotó erőként áll előttünk a páli levelekben.

A kenyér természetéből adódóan a hitből fakadó lelki egység szimbóluma. Amint a sok búzaszemből egy kenyér lesz, úgy egyesülünk mindnyájan az egyház titkában, akik az egy kenyérből eszünk és az egy kehelyből iszunk. Az ősegyházban különösen is kedvelt kép volt a sok búzaszemből eggyé kevert, eggyé vált kenyérnek a gondolata. Már a *Didakhé*, ami betekintést ad az ősegyház liturgikus életébe, a következő buzdítást adja: „Aho- gyan e kenyértöredékek szét voltak szóródva a hegyeken és eggyé

---

²⁰ Vö. Kocsis, I., *Az Eucharisztia és az Egyház titka a páli levelekben*, in Uő., *Az üdvösség igéje. Újszövetségi tanulmányok*, Szent István Társulat, Budapest 2013, 148–157.

váltak összegyűjtve, úgy gyűljön össze egyházad a Te országodban a Föld határaitól!”²¹

Az Úr eucharisztikus testében való részesedés egyben Krisztus testében, vagyis az egyházban való részesülésnek is alapja. „A mi Urunk, Jézus Krisztus testét és vérének nekünk adta, általuk a sokféleségből egységet hozott létre.”²² Az eucharisztikus kenyér már önmagában is az egység jelképe, mivel sok-sok gabonaszemből tevődik össze. Amint az eucharisztikus kenyér egy, úgy azok is, akik ebben részesednek, egyetlen testet alkotnak, az egyházat, Krisztus titokzatos testét. Isten népének az Eucharisziában megvalósult egységéből következik a Titokzatos Test egységéről szóló tanítás is (vö. 1Kor 12,12–28). Erre már a tridentinai zsinat is rámutatott, amikor az Oltáriszentség alapítását tárgyalta. A zsinat szerint az Eucharisztia annak a testnek a szimbóluma, melynek feje Krisztus, tagjai pedig a hívek: „jelképe annak az egyetlen testnek, melynek Ő a feje (1Kor 11,3), s amelyhez mi, mintegy tagjaiként akarata szerint a hit, a remény és a szeretet legszorosabb kötelékével kapcsolódjunk” (DH 1638).

A II. vatikáni zsinat – főként a *Lumen Gentium* – ismételten beszél az Eucharisztia közösségi dimenziójáról és az eucharisztikus ekkleziológia fontosságáról. Már az elején azt olvassuk, hogy „az Eucharisztia kenyérének szakramentuma ábrázolja és meg is valósítja a hívők egységét, akik egy testet alkotnak Krisztusban” (LG 3). Ez a kijelentés is a Korinthusiakhoz írt levélre hivatkozik (1Kor 10,17), és pontosítja ennek az értelmét (LG 7): „Az eucharisztikus kenyér megtörésekor valóságosan részesedvén az Úr testéből fölemeltetünk a Vele és az egymással való kommunióra. „Mivel egy kenyér, egy test vagyunk mi mindnyájan, akik egy kenyérből részesülünk” (1Kor 10,17). Így mi valamennyien az Ő

²¹ *Didaché*, IX,4.

²² SZENT ÁGOSTON, *Tract. in Joh. ev.*, 26,17.

testének a tagjai leszünk (vö. 1Kor 12,27) – „egyenként pedig egymásnak tagjai” (Róm 12,5). A zsinat hangsúlyozza, hogy az Eucharisztia nemcsak jelöli az egyház egységét, hanem meg is valósítja azt. „Továbbá, akik Krisztus testével táplálkoznak a szentáldozásban, kézzelfogható módon mutatják meg Isten népének egységét, melyet ez a fölséges szentség jól jelez és csodálatosan meg is valósít” (LG 11). „A Szentlélek (...), amikor a keresztség fürdőjében új életre születnek azok, akik hisznek Krisztusban, egyúttal Isten népévé is egybegyűjti őket” (AG 15). Ez pedig nem valami járulékos elem, másodlagos valóság, hanem része Isten egyetemes üdvösségtervének. „Úgy tetszett Istennek, hogy ne külön-külön szentelje meg és üdvözítse az embereket, bárminő kölcsönös kapcsolatuktól függetlenül, hanem néppé tegye őket; néppé, amely Őt az igazságban elismeri és szentül szolgál neki” (LG 9).

Az Eucharisztia az egység szentsége, amely csodálatosan egyeztet mindazokat, akik a hit és keresztség által Jézus Krisztushoz kapcsolódtak az életüket. „Mivel egy kenyérben részesedünk, Krisztus egy testévé válunk, egy vérré, és Krisztusba épülve egymásnak tagjai leszünk.”²³ A szentmisén való rendszeres részvétel megújítja, megerősíti és elmélyíti kapcsolatunkat az akeresztény közösséggel, amelyhez tartozunk. Az Eucharisztia ünneplése és vétele folyamatosan építi a helyi liturgikus közösség tagjaival, a püspök által kormányzott részegyházzal és a pápa által vezetett egyetemes egyházzal való egységünket. A vasárnap, az „Úr napja”; „éppen a szentmisén való részvétel által az egyház napjává is válik, s általa az egyház hatékonyan betöltheti az egység szentségének szerepét”.²⁴

²³ DAMASZKUSZI SZENT JÁNOS, *De fide orth.* 4,13.

²⁴ II. JÁNOS PÁL, *Novo millennio ineunte*, 36.

Nagyon pontos és mély értelmű *Aranyszájú Szent János* kommentárja. „Mert mi a kenyér? Krisztus teste. Mivé lesznek azok, akik magukhoz veszik? Krisztus testévé; de nem sok test lesz, hanem csak egy. Amint ugyanis a kenyér egy, bár sok búzaszemből lett, s e búzaszemek, bár nem látszanak, mégis benne vannak a kenyérben, úgyhogy különállásuk eltűnik tökéletes és kölcsönös egybeolvadásukban; ugyanígy mi is egyek vagyunk egymással és valamennyien egyek vagyunk Krisztussal.”²⁵

Az ilyen eucharisztikus ekkleziológia (egyháztan) témáját a görög és a latin egyházatyák is kidolgozták.²⁶ A nagy nyugati egyházatyák közül *Szent Ágoston* az, aki elsőként figyelmeztet arra, hogy az Eucharisztia nemcsak Krisztus valóságos testét jelenti, hanem *az Úr testével együtt az egyházat, illetve a keresztény közösséget is*. „Ő (Jézus) azt akarja, hogy ezt az ételt és italt úgy értsük, mint az Ő testének és tagjainak közösségét (*societatem*); ez a Szentegyház, mint az eleve elrendelteknek, meghívottaknak, megigazultaknak és megdicsőült szenteknek és híveknek közössége.”²⁷ Figyelmezteti a keresztényeket! „Ti vagyok Krisztus teste, és ha ti vagytok Krisztus teste, akkor a ti titkotok van az Úr asztalára helyezve.”²⁸ Pál apostol tanítása alapján (1Kor 12,27) tanítja, hogy ez a szentség „az egység jele” és „a szeretet köteléke”.²⁹ Ismételten hangsúlyozza, hogy az Eucharishtiában reálisan jelen lévő krisztusi testet kell magunkhoz vennünk, hogy Krisztus misztikus, titokzatos testének legyünk élő, eleven tagjai. „Ve-

²⁵ *Homíliák a Korinthusiakhoz írt első levélről*, 24,2 (PG 61, 200); Vö. még *Didakhé*, IX, 4 (Funk I, 22); Cyprián, *Epistula* LXIII, 13 (PL 4, 384).

²⁶ Vö. TILLARD, J., *Carne della Chiesa, carne di Cristo. Alle sorgenti dell'ecclesiologia di Comunione*, Magnano (BI) Quiqujon, 2006.

²⁷ SZENT ÁGOSTON, *Tract. in Joh. ev.*, 26,15.

²⁸ *Sermo*, 272 (PL 38,1247f).

²⁹ SZENT ÁGOSTON, *Tract. in Joh. ev.*, 26,13.

gyétek, amik vagytok, és legyetek azzá, amit vesztek: Krisztus teste!”³⁰

Az Eucharisztia ekkleziológiai vonatkozásait a középkori teológusok is hangsúlyozták. Aquinói Szent Tamás, amikor az Eucharisztia szentségi jelét magyarázza, rámutat arra, hogy az Eucharisztia „tárgya”, a „res” létezésének végső értelmében nem Jézus Krisztus valóságos jelenléte, sem pedig a lelkek egyesülése Jézus Krisztussal. Ez csupán a köztes valóság (*res et sacramentum*), míg a valódi „*res sacramenti*” végső értelme az egyház egysége.³¹ „Az Eucharisztia az egyházi egység szentsége, ami abban mutatkozik meg (*attenditur*), hogy sokan egyek lesznek Krisztusban.”³² „E szentség sajátos valósága, kegyelme pontosan a titokzatos test egysége, vagyis az egyházé.”³³ Ugyanezt tanítja a IV. lateráni és a tridenti zsinat³⁴ is, melyek az ágostoni meghatározásokból indulnak ki, amelyekben az Eucharisztia úgy áll előttünk, mint az „egység szentsége”. „Egykor a mi Üdvözítőnk az Ő egyházában ezt a szentséget úgy hagyta, mint az egységnek és a szeretetnek jelképét, amellyel összekötni és egyesíteni akarta az összes keresztényt” (DH 1635).

Az Eucharisztia egyesít bennünket a feltámadt Jézussal és általa a keresztény testvéreinkkel. A szentáldozásnak tehát nemcsak vertikális,³⁵ hanem horizontális vonatkozásai is vannak. „Az Eucharishtiában sohasem akarhatok Jézussal egyedülként kommunikálni. Ő egyetlen Testet adott nekünk. Aki Ővele kom-

³⁰ „*Estote quod videtis, et accipite quod estis*” (*Sermo*, 272).

³¹ Vö. *S. Th.* III, q. 73., a.6.

³² *S.Th.*, III, q. 82,2, a. 3.

³³ *S.Th.*, III, q. 73, a.3.

³⁴ Vö. IV. lateráni zsinat: DH 802; tridenti zsinat: DH 1635.

³⁵ Vö. DÍÓSI D.: *Az istentalálkozás „szentek szentje”: a liturgikus kommunikáció*, in: *Nők az egyházban – Identitás és kommunikáció* (Sapientia Füzetek 27), Vigilia Kiadó, Budapest 2015, 191–203.

munikál, szükségszerűen minden testvérével kapcsolatba lép, akik az egy Test tagjai lettek.”³⁶ „Krisztus teste.” – Kijelenti az áldoztató a szentáldozáskor. Mi pedig válaszoljuk, hogy „Ámen.” Ez az „Ámen” nemcsak azt jelenti, hogy hiszünk Jézus valóságos jelenlétében, hanem a többi jelenlévővel, a helyi egyház tagjaival való közösségvállalásunkat is. Nem kizárólag Krisztus eucharisztikus testére, az Oltáriszentségre mondunk igent, hanem az egyházra, Krisztus titokzatos testére is.³⁷

„A katolikus és ortodox tanítás szerint az Eucharisztia nem csupán a Jézussal való személyes egyesülésünk eszköze, hanem az egyház hitébe, szentségi felépítésébe, erkölcsi elvárásaiba való beépülésünk szentsége is.”³⁸ Ha egy protestáns keresztény a szentmisén szentáldozáshoz járul(na), akkor ezzel nyilvánosan megvallja azt a hitet, ami a jelenlévőket összeköti a helyi püspökkel és azzal az egyházzal, melynek vezetője Péter apostol utóda, a római pápa. Többek között ezért nem engedi meg a katolikus egyház az intercommuniót. „Ha az Eucharisziát olyan személyek veszik magukhoz, akik között nincs meg a teljes egyházi közösség, az Eucharisztia nem fejezheti ki annak az egységnek teljességét, amelyet természete szerint jelöl, hisz éppen ez az egység az, ami a jelen esetben hiányzik.”³⁹

³⁶ RATZINGER, J., *A közép újra felfedezése*, Szent István Társulat, Budapest 2008, 227.

³⁷ Szent Ágoston megfogalmazása szerint: „Ha Krisztusnak és az Ő tagjainak teste vagy, akkor a saját misztériumod van az Úr asztalán, a saját misztériumodban részesülsz. »Áment« felelsz arra, ami vagy és válaszoddal elfogadod ezt az »Áment« . Légy hát Krisztus tagja, hogy »Ámened« igaz legyen!” (Sermo, 272).

³⁸ „Minden forrásom belőled fakad”, (szerk. NEK TEOLÓGIAI BIZOTTSÁGA), Budapest 2019, 76.

³⁹ *A Keresztény Egységtilkarság közleménye*, Róma 1973, 4. p., in *Ökumenikus Direktórium*, Szent István Társulat, Budapest 1983, 86.

Az Eucharisztia sajátos kegyelmi hatása – a Krisztussal való egység révén – az egyház tagjai között megvalósuló testvéri egység. Erre emlékeztet bennünket Pál apostol is. „Ti Krisztusnak teste vagytok s egyenként tagjai” (1Kor 12,27). „A test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test” (1Kor 12,3). Ez a hitből fakadó lelki egység Isten ajándéka, de együttal feladat is számunkra. A római liturgiában, az évközi idő 11. vasárnapján, az áldozás utáni könyörgésben ezért így imádkozunk: „Urunk, Istenünk, szent lakomádban való részese-désünk láthatóvá teszi a hívek Benned való egységét. Add, hogy ez a szentáldozás munkálja is hatékonyan ezt az egységet egyházadban!”